

Arkivcentrums forskarblad

Nr 8. Forska om fordon

Det är inte ovanligt att många intresserar sig för gamla fordons historia. Man kanske renoverar en veteranbil och vill veta något om tidigare ägare osv. Uppgifterna behöver dock sökas på lite olika ställen beroende på vad man är intresserad av.

Bilregistret

Förordningen om automobiltrafik (SFS 1906:90) medförde att länsstyrelserna blev skyldiga att föra register över fordon fr.o.m. 1907. Fordonen registrerades i ett system med länsbokstäver, där S stod för Värmlands län, T för Örebro län osv. Den länsbaserade registreringen kvarstod till 1971 då ett centralt bilregister inrättades i Örebro. Sedan 1995 svarar Vägverket för fordonsregistreringen i Sverige.

Fordon som registrerats under perioden 1907-1923 återfinns i landskansliets inbundna bilregister (serie C XI). Registret är uppdelat i avdelningarna automobiler (A), motorcyklar (B) och yrkesmässig trafik (C). Böckerna är förda kronologiskt efter när anmälningar av fordon skett, men det finns hjälpregister i form av personregister o dyl. Före 1916 saknas uppgifter om vad det är för typ av fordon, men därefter får man uppgift om märke, tjänstevikt, cylindervolym osv. Dessa volymer finns hos Värmlandsarkiv.

Fordon som registrerades under perioden 1924-1942 finns i ett lösbladssystem i landskansliets arkiv (serie C XII). Sorteringsprincipen är registreringsnumret, och man har skiljt på bilar, lastbilar, motorcyklar och släpvagnar. Varje registerblad innehåller uppgifter om fordonets tekniska specifikation, ägarförhållanden, besiktning och försäkring. Med ledning av ägarhistoriken går det att följa ett fordon ungefär som när man släktforskar. Om t ex fordon S 612 såldes till någon i Örebro så kom ett meddelande från länsstyrelsen i Örebro att fordonet där inregistrerats som t ex T 2489, och dessa uppgifter fördes in på bladet för fordon S 612. Numret S 612 blev då ledigt i bilregistret och kunde tas i bruk för ett nytt fordon. Registret finns hos Värmlandsarkiv.

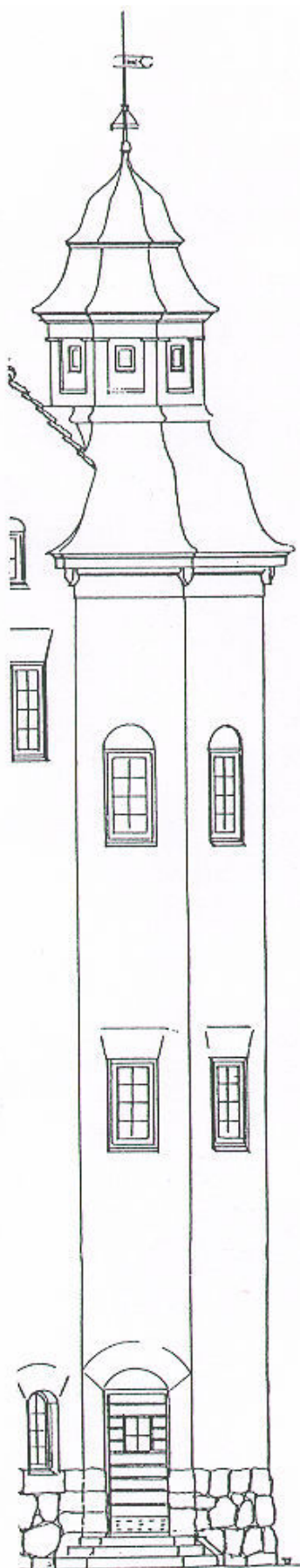
Fordon som registrerades under perioden 1942-1971 finns i ett kortsystem som finns i landskansliets arkiv på Värmlandsarkiv. Det är alltså där som man får söka uppgifter kring massbilismens genombrott. Sorteringsordningen är registreringsnumret. Uppgifter om fordon registrerade 1972-1994 tillhandahålls numera av SVAR:s enhet Fordonsarkiv i Ramsele, vilka svarar för uppgiftslämning ur Centrala Bilregistret (www.svar.ra.se).

Körkortsliggare, automobildiarier och andra handlingar

I landskansliets arkiv ingår vid sidan av bilregistret en rad olika typer av handlingar som har med fordonstrafik att göra. Körkortsliggare (serierna C XI, C VIII a-b och C XIII) visar vilka personer som erhållit körkort och vilka körkort som dragits in. Automobildiarier (serierna B XVIII a och B XXVI) innehåller bl a uppgifter om personer som fått tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik, och kan vara en hjälp om man ungefärligen vet när ett fordon registrerats och av vem, men saknar registreringsnumret.

Bilbesiktning och förarprov

Ansvaret för bilbesiktningen åvilade länsstyrelsen fram till 1948 då Statens Bilinspektion tillkom. Detta arkiv finns för värmländsk del på Landsarkivet i Göteborg, men besiktningsprotokollen är gallrade. I länsstyrelsearkivet finns bara årsammandrag bevarade efter besiktningsmännens verksamhet. Bilbesiktningen överfördes till AB Svensk Bilprovning, och bilinspektionen uppgick i övrigt i Trafiksäkerhetsverket. Där låg bl a ansvaret för förarproven. Arkivet från nordvästra distriktet finns hos Värmlandsarkiv och

omfattar tiden 1968-1992. Dessutom finns arkiven från lokalkontoren i Falun, Örebro och Karlskoga. Liksom för bilinspektionen gäller att gallringsföreskrifterna varit långt gående.

Arkiv från fordonsindustrin

Svenska fordonstillverkare som Volvo och SAAB har väl utvecklade arkivfunktioner, och förfogar själva över omfattande historiska arkiv. Dessutom finns en del arkiv bevarade från t ex karosseriverkstäder, underleverantörer och bensinbolag (t ex BP och Nynäs). Bästa sättet att få en uppfattning om vilka arkiv som finns är att göra en sökning i den nationella arkivdatabasen (NAD). De värmländska exemplen är dock få. Man kan fråga sig var arkiven finns efter bilverkstäder, bilfirmor, vagnstillverkningen i Arvika, Jösse Car i Arvika och motorcykelfabriken Union i Charlottenberg. Här finns kanske ett område som går att utveckla mer...

Lästips

Bengtsson, Staffan & Willis, Göran: *K-märkt på väg*. Stockholm 1998.

Drömmen om bilen. Årsboken Fataburen 1997. Stockholm 1996.

Ekström, Gert: *Svensk motorcykelhistoria och 125 svenska mc-märken*. Hudiksvall 1989.

Ekström, Gert: *Svenska bilbyggare*. Stockholm 1984.

Elsässer, Björn: *Svensk bilindustri – en framgångshistoria*. Stockholm 1995.

Heurgren, Vendela: *När bilen drabbade landsbygden: om den svenska landsbygdens motstånd och inkorporering av bilen under 1900-talets första decennier*. Stockholm 1995.

Lundin, Anders E: *När Värmland sattes på hjul – bilköp i Värmlands län 1907-23*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.

Resa i arkiv. Årsbok för Riksarkivet och landsarkiven 2004.

Stålbrand, Gunnar & Ekström, Gert: *Svenska bilar 1842-1997: 151 olika märken*. Stockholm 1997.

Thomas Kvarnbratt 2002-03-15, reviderad 2004-05-18